

Projectplan Coehoorn, Arnhem

Velp, 22 december 2022

Colofon

Titel	: Projectplan
Subtitel	: Coehoorn, Arnhem
Projectnummer	: 22.253
Datum	: 22 december 2022
Auteur(s)	: B.S. Flier
Collegiale toets	: T. Kooij, T. van den Hove
Opdrachtgever	: Karbouw
Contactpersoon	: P. Soffers

Bezoekadres : Kerkstraat 20
Postcode : 6883 HT Velp
Telefoon : 026-2001900

info@ekoza.nl
www.ekoza.nl

Ekoza B.V. is lid van het Netwerk Groene Bureaus: www.netwerkgroenebureaus.nl

Inhoudsopgave

1. Algemene informatie	4
2. Werkzaamheden en planning	5
2.1 Gebiedsbeschrijving.....	5
2.2 Voorgenomen ingreep	6
2.3 Planning.....	6
3. Inhoudelijke gegevens.....	8
3.1 Verbodsbepalingen.....	8
3.2 Wettelijk belang	8
4. Ecologische inventarisatie: methode	9
4.1 Methode	9
5. Ecologische inventarisatie: resultaten.....	10
6. Effecten	11
6.1 Effecten: kwantiteit en kwaliteit	11
6.2 Monitoring	12
7. Mitigerende maatregelen.....	13
7.1 Maatregelen.....	13
7.2 Inschakelen deskundige	16
7.3 Ecologisch werkprotocol	16
8. Alternatieven.....	17
9. Staat van instandhouding.....	18
Bronnen.....	19
Rapporten	19
Literatuur	19
Websites	19

1. Algemene informatie

Naam aanvrager: Karbouw

Ecologisch adviseur: Ekoza B.V.

Projectnaam: Projectplan Coehoorn, Arnhem

Projectlocatie: Nieuwe Plein 1B, Arnhem

Gemeente Arnhem heeft het voornemen om de wijk Coehoorn te vernieuwen. Aanvrager Karbouw is medeverantwoordelijk voor het ontwerp en de nieuwbouw in het projectgebied.

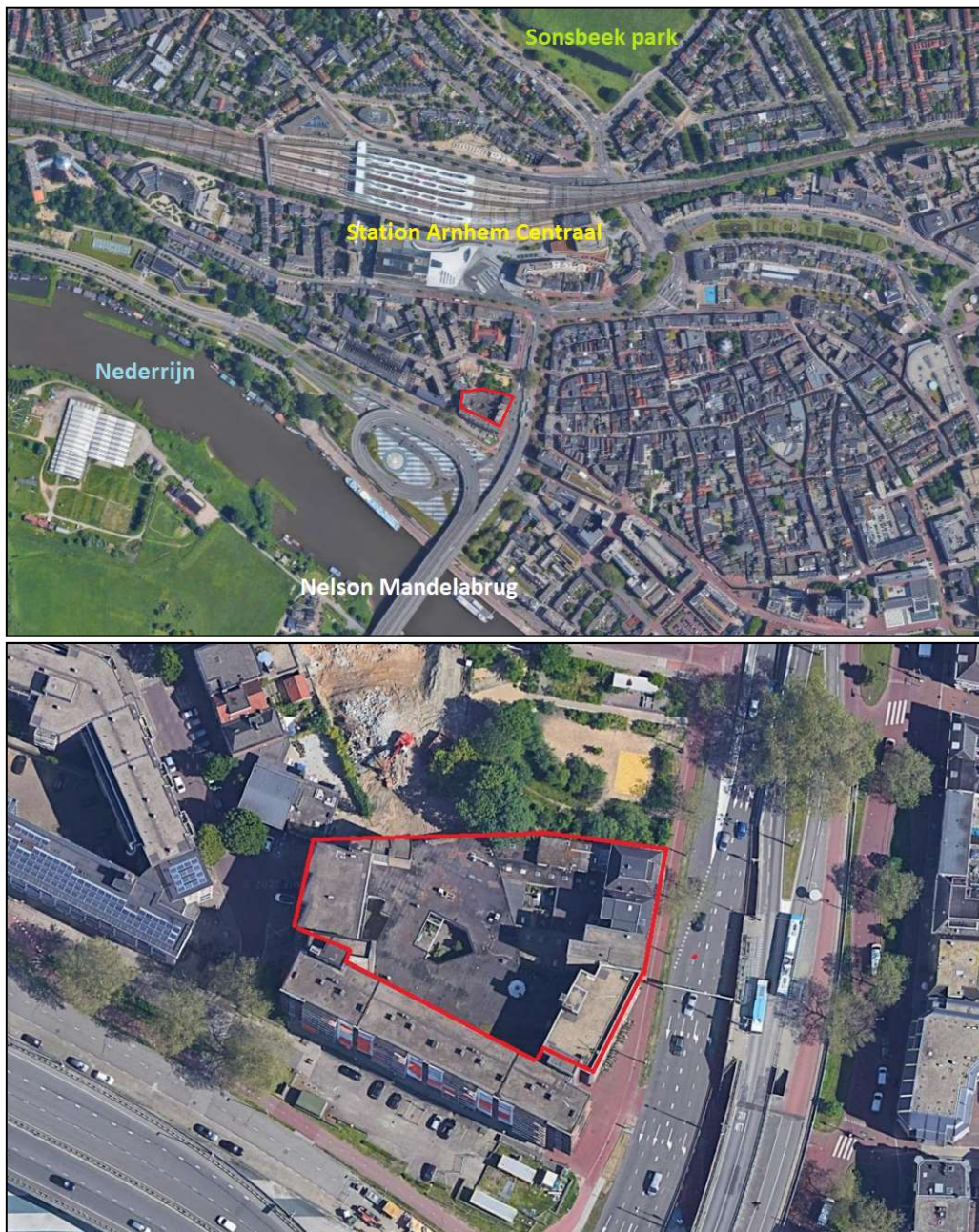
Ekoza heeft in 2019 het projectgebied door middel van een ecologische quickscan beoordeeld op het potentieel voorkomen van beschermde flora en fauna. Uit deze beoordeling is geconcludeerd dat het projectgebied in Coehoorn mogelijkheden biedt voor verblijfplaatsen van en functioneel leefgebied voor vleermuizen, huismussen, gierzwaluwen en steenmarters.

In 2020 is daarom ecologisch onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van deze soorten door Ekoza. Uit het nader onderzoek is gebleken dat er een zomer- en (massa)winterverblijfplaats van gewone dwergvleermuizen aanwezig zijn in de dilatatievoeg tussen de Du-Soleil flat en het appartementencomplex aan Nieuwe Plein 1B. Daarnaast is het Coehoornpark en de omgeving onderdeel van het leefgebied van een steenmarter. Bij de sloop van het gebouw Nieuwe Plein 1B kunnen overtredingen ontstaan van de Wet natuurbescherming. Om overtreding te voorkomen is een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming noodzakelijk. In dit projectplan staan de verplichte onderdelen voor de aanvraag van deze ontheffing beschreven.

2. Werkzaamheden en planning

2.1 Gebiedsbeschrijving

Het projectgebied ligt in de binnenstad van Arnhem en bestaat uit enkele appartementencomplexen en Coehoorn park. De gebouwen zijn variërend van twee tot zes etages hoog. Het centraal station bevindt zich op loopafstand en in de omgeving zijn voornamelijk winkels, woningen en horecagelegenheden te vinden. Op 200 m afstand ten zuiden ligt de Nederrijn. In Figuur 1 is de globale ligging van het projectgebied weergegeven en in Figuur 2 zijn impressies van het projectgebied.

Figuur 1. Globale ligging en een meer gedetailleerd overzicht van het projectgebied. Het projectgebied is in beide overzichten rood omlijnd.

Figuur 2. Impressie van het projectgebied

2.2 Voorgenomen ingreep

Ten behoeve van de ontwikkeling van Coehoorn vanuit de gemeente Arnhem heeft Karbouw, in bouwteamverband, het voornemen een aantal gebouwen te slopen om plaats te maken voor nieuwbouw. Eén van de aangemerkte gebouwen voor de sloop is het appartementencomplex aan de Nieuwe Plein 1B. Dit is een pand met 5 etages, gelegen naast de Du-Soleil flat.

De nieuwbouw aan Nieuwe Plein 1B zal eveneens bestaan uit een appartementencomplex, ditmaal met 12 etages. Figuur 3 geeft een impressie van dit nieuw te realiseren wooncomplex. Voor de bouw van dit complex hoeven geen bomen gekapt te worden.

2.3 Planning

De sloopwerkzaamheden starten in oktober 2023. Aanvang van de nieuwbouw is gepland in 2024 en de aanlegfase zal ca. 2 jaar duren. Naar verwachting is eind 2025 de nieuwbouw gereed.

Figuur 3. Een computermodel van het te realiseren wooncomplex op de locatie Nieuwe Plein 1B (Schipper Bosch, 2021). Links is de zijkant van de bestaande Du-Soleil flat, inclusief trappenhuis, zichtbaar.

3. Inhoudelijke gegevens

3.1 Verbodsbepalingen

Gewone dwergvleermuis

Vleermuizen zijn zwaar beschermde soorten die o.a. onder Bijlage IV van de Habitatrichtlijn vallen. Ook hun verblijfplaatsen zijn jaarrond beschermd.

Door de sloop zal een zomer- en (massa)winterverblijfplaats verloren gaan.

Voor de gewone dwergvleermuis wordt een ontheffing aangevraagd voor:

- Artikel 3.5 lid 2 van de Wet natuurbescherming – Het is verboden de dieren uit lid 1 te verstoren.
- Artikel 3.5 lid 4 van de Wet natuurbescherming – Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de dieren uit lid 1 te beschadigen of te vernielen.

Vleermuizen worden niet gevangen of gedood. Overig functioneel leefgebied, zoals foerageergebied of vliegroutes blijven behouden.

Steenmarter

De steenmarter valt onder het beschermingsregime ‘andere soorten’ (artikel 3.10 Wnb).

Door de sloop kan een potentiële verblijfplaats verloren gaan.

Voor de steenmarter wordt een ontheffing aangevraagd voor:

- Artikel 3.10 lid 1b – Vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen beschadigen of vernielen.

Dieren worden niet gevangen of gedood. Overig functioneel leefgebied, zoals foerageergebied blijft behouden.

3.2 Wettelijk belang

De ontheffing wordt aangevraagd voor een geldig wettelijk belang, namelijk:

- In het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid; (artikel 3.10)
- In het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van economische aard en met inbegrip van voor het milieu aanwezige gunstige effecten. (artikel 3.5)

Het huidige gebouw aan de Nieuwe Plein 1B voldoet niet meer aan de eisen voor hedendaags gebruik. Herbestemming van het leegstaande gebouw is niet mogelijk. Het huidige gebouw voldoet niet meer aan moderne eisen. Duurzame nieuwbouw zal voorzien in toekomstbestendige woonegelegenheden. Tevens zullen er veel meer woningen worden gerealiseerd dan in het huidige complex. Door de grote vraag naar woningen in de regio betreft dit een groot maatschappelijk belang. Deze nieuwbouw zal tevens beter geïsoleerd zijn, wat bijdraagt aan het terugbrengen van de CO₂-uitstoot.

4. Ecologische inventarisatie: methode

De hieronder beschreven onderzoeksmethode is een korte samenvatting. Het onderzoek heeft plaatsgevonden op de locatie zoals weergegeven in Figuur 1 en de directe omgeving. Voor een uitgebreide omschrijving van de onderzoeksmethodes en de resultaten wordt verwezen naar het volgende onderzoeksrapport:

- Ekoza BV, 2020 – Nader Onderzoek Coehoorn Arnhem. Projectcode 20.052. In opdracht van de gemeente Arnhem

Het nader onderzoek is uitgevoerd voor een groter gebied. Aan de orde voor deze aanvraag zijn de bevindingen omtrent het wooncomplex aan de Nieuwe Plein 1B.

4.1 Methode

Gewone dwergvleermuis

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd op basis van het vleermuisprotocol van het Netwerk Groene Bureaus (waarbij Ekoza is aangesloten). Onderzoek uitgevoerd volgens het protocol geeft de meeste zekerheid op voldoende onderbouwing van een eventuele ontheffingsaanvraag. Het bevoegd gezag toetst hierop. In Tabel 1 is af te lezen wanneer de onderzoeken zijn uitgevoerd en onder welke weersomstandigheden.

Tabel 1. Bezoekdata en weersomstandigheden vleermuisinventarisaties.

Bezoek	Datum	Tijd	Zonsondergang/ zonsopkomst	Weersomstandigheden
1	21 aug 2019	23:32 - 02:02	20:48	Helder, 1 Bft, 11 °C
2	10 sept 2019	23:52 - 02:00	20:06	Helder, 1 Bft, 11 °C
3	19 mei 2020	03:34 - 05:39	05:37	Helder, 2 Bft, 10 °C
4	25 mei 2020	21:27 - 23:38	21:38	Helder, 1 Bft, 16 °C
5	29 juni 2020	21:55 - 00:02	22:00	Bewolkt, 1 Bft, 15 °C

Steenmarter

Voor de steenmarter is geen standaard inventarisatieprotocol aanwezig. Het is gebruikelijk om te zoeken naar aanwijzingen die duiden op de aanwezigheid van de steenmarter, aangevuld met wildcamera's. Inventarisatie heeft daarom plaatsgevonden zoals beschreven in de Handreiking Kleine Marters uitgegeven door de provincie Noord-Brabant. In Tabel 2 is af te lezen wanneer de onderzoeken zijn uitgevoerd en onder welke weersomstandigheden.

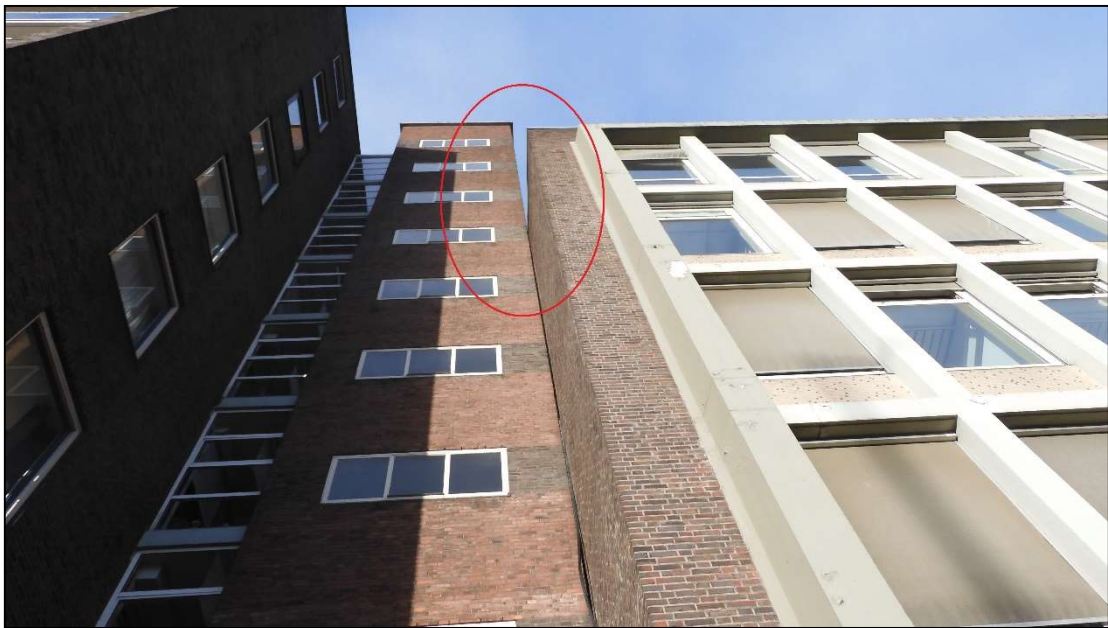
Tabel 2. Bezoekdata en weersomstandigheden steenmarteronderzoek

Bezoek	Datum	Tijd	Activiteiten	Weersomstandigheden
1	18 aug 2019	Middag	Zoeken naar sporen	Bewolkt, 1 Bft, 18 °C
2	20 mei 2020	Middag	Plaatsen camera's en zoeken naar sporen	Half bewolkt, 1 Bft, 18 °C
4	29 jul 2020	Avond	Ophalen camera's	Bewolkt, 1 Bft, 15 °C

5. Ecologische inventarisatie: resultaten

Gewone dwergvleermuis

In het projectgebied is één (massa)winterverblijfplaats en één zomerverblijfplaats van gewone dwergvleermuizen vastgesteld. Beide type verblijfplaatsen zijn gevestigd op dezelfde locatie, in de dilatatievoeg tussen de Du-Soleil flat en de flat aan de Nieuwe Plein 1B. Hier is een ruimte aanwezig tussen de twee gebouwen waar de vleermuizen vermoedelijk tussen kruipen. Mogelijk hebben ze hier ook toegang tot de spouw. Figuur 4 geeft de locatie weer van de aangetroffen verblijfplaatsen.

Figuur 4. De dilatatievoeg waar de verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen zijn aangetroffen (rood omcirkeld).

Netwerk, vliegroutes, foerageergebieden.

Het gaat om zowel een zomerverblijfplaats en massawinterverblijfplaats. Indicaties zijn dat de zomerverblijfplaats door 2-4 vleermuizen gebruikt wordt. De (massa)winterverblijfplaats wordt door 10 of meer, maar minder dan 100 vleermuizen gebruikt. Vanwege het lage aantal foeragerende en passerende vleermuizen was geen sprake van essentiële foerageergebieden en vliegroutes binnen het projectgebied. Dit doet ook vermoeden dat er geen grote kolonie aanwezig is in het projectgebied en de omgeving. Andere vleermuissoorten zijn in de omgeving Coehoorn niet waargenomen.

Aantallen en ontwikkeling gewone dwergvleermuis.

De omgeving van de projectlocatie bestaat overwegend uit bebouwd gebied met zowel laag- als hoogbouw. Verscheidene gebouwen in de omgeving van de projectlocatie bieden verblijfplaatsmogelijkheden in de vorm van bijvoorbeeld open stootvoegen, boeiboorden en dilatatievoegen. Gezien de kleine aanwezige populatie vleermuizen in het projectgebied zal daarmee de sloop van het appartementencomplex op zichzelf geen grote impact hebben op het aanbod aan verblijfplaatsmogelijkheden. Door het nemen van mitigerende maatregelen,

het herstel van de verblijfplaats en het aanbrengen van extra vleermuisvoorzieningen in de nieuwbouw zal het aanbod juist toenemen. Dit wordt verder toegelicht in hoofdstuk 7.

Steenmarter

De steenmarter is meermaals waargenomen in Coehoornpark met behulp van de wildcamera's. Diverse omwonenden gaven ook aan de steenmarter regelmatig in en rondom Coehoornpark te zien. Vanwege de frequentie van de waarnemingen kan worden aangenomen dat Coehoornpark onderdeel is van zijn leefgebied. Het dier zal in de omgeving één of meerdere verblijfplaatsen hebben.

Verblijfplaatsen en foerageergebied

Steenmarters zijn solitair levende dieren, elk met hun eigen territorium. De grootte van een territorium kan variëren van 80 tot 700 hectare, afhankelijk van de kwaliteit van het gebied. Steenmarters gebruiken meerdere verblijfplaatsen binnen hun territorium. Binnen het projectgebied zijn mogelijkheden voor de steenmarter, namelijk binnen Coehoornpark, de bebouwing en parkeergarage. Echter, niet elke locatie – waaronder het wooncomplex Nieuwe Plein 1B en de parkeergarage - was even toegankelijk, waardoor het niet duidelijk is of en waar in de omgeving Coehoorn de steenmarter een verblijf heeft. Daarmee is het niet uit te sluiten dat de steenmarter geen toegang heeft tot het te slopen wooncomplex aan de Nieuwe Plein 1B. Door het behoud en uitbreiding van het Coehoornpark en andere groenvoorzieningen zal foerageergebied van de steenmarter ongemoeid blijven.

Aantallen en ontwikkeling steenmarter

In de omgeving van het projectgebied ligt veel bebouwing, parken en groenvoorzieningen, waardoor er een groot aanbod is aan verblijfplaatsmogelijkheden. Steenmarters zijn weinig kritisch wat betreft het in gebruik nemen van nieuwe verblijfplaatsen. Het verlies van een potentieel verblijf in het projectgebied zal daarom geen grote impact hebben. Uit voorzorg zullen maatregelen genomen worden om het verlies van verblijfplaatsmogelijkheden te mitigeren. Dit wordt verder toegelicht in hoofdstuk 7.

6. Effecten

6.1 Effecten: kwantiteit en kwaliteit

Gewone dwergvleermuis

De effecten betreffen het wegvallen van een zomerverblijfplaats en (massa)winterverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis. Voor het verlies van een zomer- en (massa)winterverblijfplaats zijn mitigerende maatregelen noodzakelijk. Voor het mitigeren van (massa)winterverblijfplaatsen is echter weinig ervaring en kennis in Nederland beschikbaar en bestaan er ook geen standaardvoorzieningen. Het meest gunstige is om een vergelijkbare leefomgeving als in de oorspronkelijke situatie te realiseren. Om dit te bewerkstelligen zal in twee nabijgelegen gebouwen de spouw toegankelijk worden gemaakt voor vleermuizen. Ook wordt bij het realiseren van de nieuwbouw de dilatatievoeg tussen de Du-Soleil flat en het nieuwe wooncomplex hersteld. Hierbij zal er ook toegang tot de spouw komen, zodat de locatie weer geschikt is voor vleermuizen om in te verblijven.

Foerageergebied blijft, door het behoud en uitbreiding van Coehoorn park en andere groenvoorzieningen, intact.

Steenmarter

Het effect op de steenmarter betreft het wegvallen van een potentiële verblijfplaats in het wooncomplex Nieuwe Plein 1B. Uit voorzorg worden mitigerende maatregelen getroffen. Voor het mitigeren van steenmarterverblijfplaatsen worden twee alternatieve verblijfplaatsen in de vorm van marter-takkenhopen aangeboden in het Coehoornpark. Daarmee blijft het projectgebied functioneel voor de steenmarter.

6.2 Monitoring

Gewone dwergvleermuis

Het is bekend dat winterverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen zich onder andere in spouwmuren van gebouwen bevinden. Door het toegankelijk maken van extra spouwmuren in de directe omgeving van de aangetroffen winterverblijfplaats is monitoring van de mitigerende maatregelen niet noodzakelijk.

Steenmarter

Steenmarters zijn erg flexibel in het gebruik van (nieuwe) rustplaatsen in het leefgebied. Ze zoeken continu naar nieuwe mogelijkheden waarbij de minst gunstige locaties worden verlaten. Een gewenningsperiode voor de nieuwe verblijfplaatsen voorafgaand aan de sloop is niet nodig: de enige voorwaarde is dat verblijfplaatsen gereed zijn vóór aanvang van de geplande sloop. Monitoring van de mitigerende maatregelen is niet noodzakelijk.

7. Mitigerende maatregelen

De volgende maatregelen worden genomen om overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen. De planning van de maatregelen staan hier ook beschreven. Deze maatregelen zijn er enerzijds op gericht om individuen tijdens de werkzaamheden te beschermen en anderzijds om de functionaliteit van het leefgebied tijdens het project en in de toekomst te behouden.

7.1 Maatregelen

Gewone dwergvleermuis

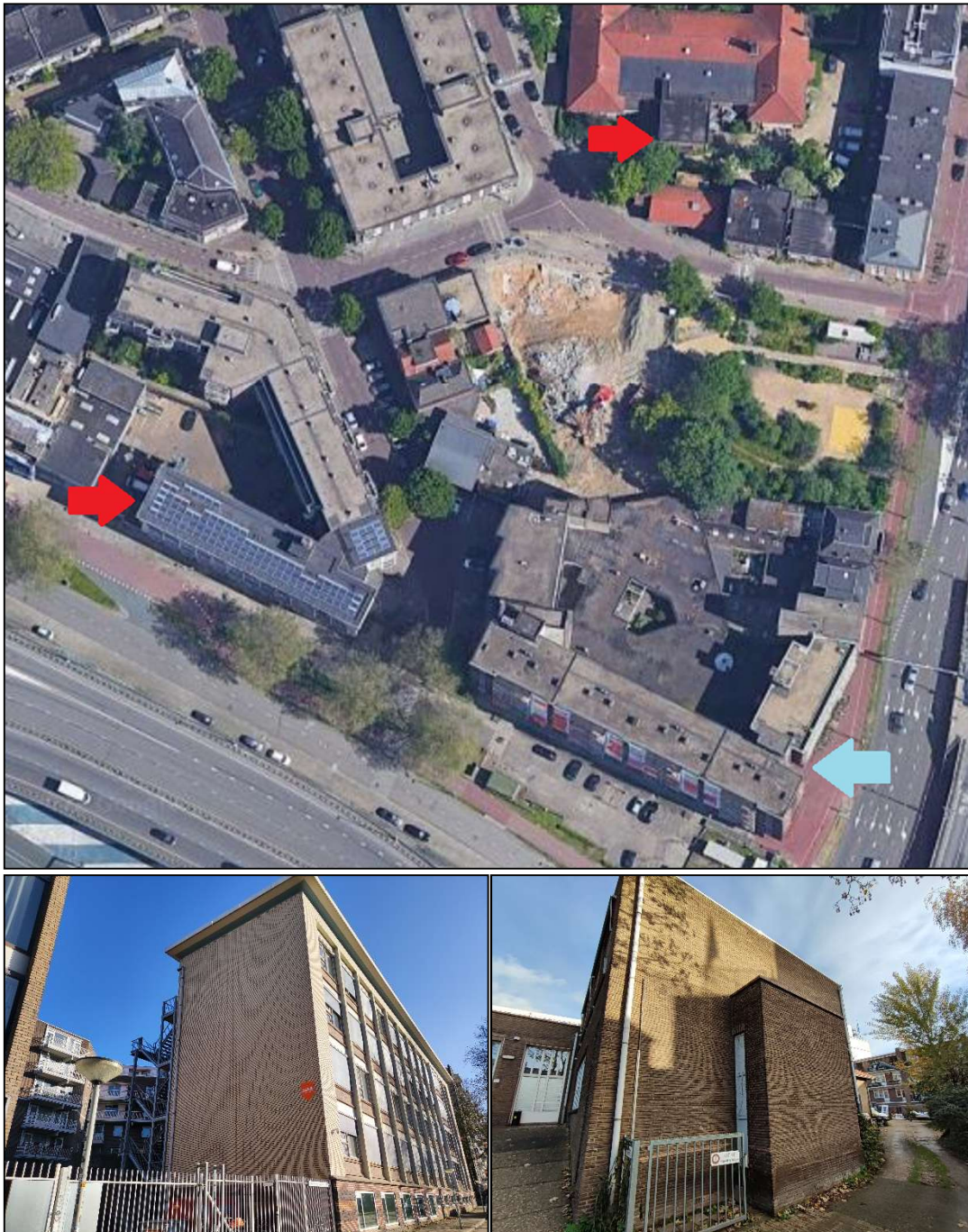
Een zomer- en winterverblijfplaats is aangetroffen op dezelfde locatie. Om negatieve effecten van de activiteiten te verkleinen worden een aantal maatregelen ten gunste van gewone dwergvleermuis genomen:

- **Werken buiten de kwetsbare periode**
Tabel 3 geeft een overzicht van de kwetsbare periodes van de gewone dwergvleermuis. De meest kwetsbare periode is de winterperiode, omdat vleermuizen dan niet in staat zijn om te verhuizen. Richting het einde van de paartijd (begin oktober) zijn vleermuizen het meest flexibel en dan zal de verblijfplaats in het appartementencomplex ongeschikt worden gemaakt.

Tabel 3. Kwetsbare periodes van de gewone dwergvleermuis

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Zomerverblijfplaats												
Paarverblijfplaats												
Winterverblijfplaats												

- **Alternatieve verblijfplaatsen aanbieden ter mitigatie**
Nieuwe permanente verblijfplaatsen dienen vóór mei 2023 gerealiseerd te worden. Voor het mitigeren van de aangetroffen verblijfplaatsen zullen op twee locaties binnen 200 meter van de projectlocatie permanente verblijfplaatsen worden gerealiseerd in de vorm van open stootvoegen die toegang geven tot de spouw. Deze voorzieningen worden gerealiseerd in de westgevel van het pand van Montevia Studenthousing aan de Bergstraat en in de zuidgevel van het bijgebouw aan de Coehoornstraat 17 (Figuur 5). Beide panden zijn, door de afwezigheid van open stootvoegen en andere openingen nog niet geschikt voor vleermuizen. In het bovenste deel van de gevels zullen 2 rijen van elk 4 à 5 stootvoegen worden aangebracht; 1 rij vlak onder de dakrand en 1 rij tenminste een meter daaronder, zodat vleermuizen beschikking hebben over meerdere microklimaten. De genoemde gevels van deze panden staan in rustige omgevingen met weinig kunstlicht, wat zeer geschikt maakt om vleermuisvoorzieningen in te realiseren. Andere panden in de omgeving Coehoorn zijn, vanwege de grote hoeveelheid kunstlicht, ramen, etc., niet geschikt om voorzieningen in te realiseren of bieden al mogelijkheden voor vleermuizen zoals open stootvoegen en boeiboorden. Het aanbieden van aanvullende voorzieningen voegt hier weinig toe en werkt mogelijk juist verstorend.

Figuur 5. Boven: locatie van de huidige verblijfplaatsen (blauwe pijl) en de locaties van de nieuw te realiseren permanente verblijfplaatsen (rode pijlen). Linksonder: westgevel van het pand van Montevia Studenthousing aan de Bergstraat. Rechtsonder: zuidgevel van het bijgebouw aan de Coehoornstraat 17.

- **Ongeschikt maken van verblijfplaatsen**

De huidige verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis worden ongeschikt gemaakt in de eerste week van oktober onder begeleiding van een ecologisch deskundige. De dilatatievoeg zal grotendeels worden gedicht, waarbij een deel wordt afgeschermd met exclusion flaps, zodat de vleermuizen wel kunnen uitvliegen, maar niet meer terug de dilatatievoeg in kunnen. Minimaal 3 dagen na het aanbrengen van de exclusion flaps wordt een ecologische controle uitgevoerd om vast te stellen of er nog vleermuizen aanwezig zijn in de verblijfplaats. Dit vleermuisonderzoek wordt

uitgevoerd bij geschikt weer; geen regen, windkracht kleiner dan 5 Bft en een temperatuur van minimaal 8 °C. Aan het begin van de sloop zal de spouw bij de dilatatievoeg voorzichtig worden opengemaakt, zodat er tocht ontstaat. Hierna volgt nog een ecologische controle waarna de voortzetting van de sloop door een ecooloog al dan niet wordt vrijgegeven.

- **Natuur-inclusief bouwen**

Vanuit het project zijn al voorzieningen voor vleermuizen in het ontwerp van de nieuwbouw meegenomen. Het gaat hier om openingen in de houten gevels en in het metselwerk. Belangrijk is dat de vleermuisvoorzieningen zich op 3 meter of hoger bevinden op plekken zonder lichtbronnen, waarbij de aanvliegroute niet wordt belemmerd door takken of bomen. Door het aanbieden van verblijfplaatsmogelijkheden gericht op verschillende windrichtingen ontstaat er een verscheidenheid aan microklimaten, wat gunstig is voor de vleermuizen. Verblijfplaatsen dienen tochtvrij en vorstvrij te zijn. Naast vleermuisvoorzieningen worden ter bevordering van de algehele biodiversiteit onder andere ook nestkasten voor huismussen, bijenstenen en vlinder- en insectenhôtels gerealiseerd.

Steenmarter

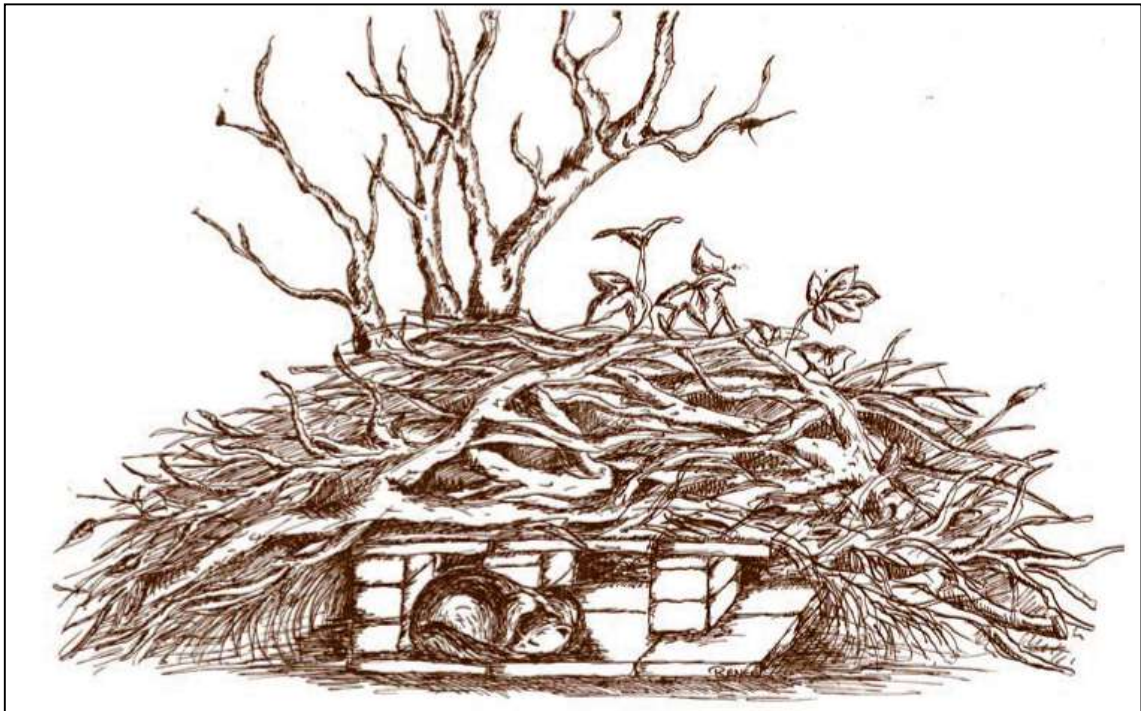
Door de sloop kan een potentiële verblijfplaats van een steenmarter verloren gaan. Om negatieve effecten van de sloop te verkleinen worden een aantal maatregelen ten gunste van de steenmarter genomen:

- **Werken buiten de kwetsbare periode**

Marters zijn jaarrond actieve dieren. De meest kwetsbare periode is de zoog-, voortplantings- en nazorgperiode. Deze periode loopt voor de steenmarter van maart tot september. In oktober kan met de sloop van het gebouw begonnen worden.

- **Alternatieve verblijfplaatsen aanbieden ter mitigatie**

Voor de steenmarter worden twee marter-takkenhopen aangelegd. Deze marter-takkenhopen dienen droog en vrij te zijn van tocht. De marterhopen worden aangelegd met 9 stoeptegels als vloer, gemetselde muurtjes van 3 bakstenen hoog, en een plafond van enkele naast elkaar geplaatste trottoirbanden. De constructie wordt voorzien van twee openingen en wordt gevuld met natuurlijk materiaal, zoals bijvoorbeeld stro. Bovenop komt een laag van ongeveer 1 meter takken of snoeiafval. Een voorbeeld van een marter-takkenhoop is gegeven in Figuur 6.

Figuur 6. Voorbeeld marter-takkenhoop uit de folder 'Steenmarter in en om het huis' van de Zoogdiervereniging.

- **Ongeschikt maken van wooncomplex**
Steenmarters verlaten hun verblijfplaats wanneer ze verstoord worden. Voor de steenmarter zullen daarom enkele openingen in het wooncomplex, inclusief de kruipruimte, vrijgehouden worden, zodat het dier het gebouw kan ontvluchten wanneer met de sloop begonnen wordt. Hiervoor zal er ook een vluchtroute door de parkeergarage naar het Coehoornpark worden vrijgemaakt.

7.2 Inschakelen deskundige

De activiteiten worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van vleermuizen en steenmarter. De deskundige wordt geraadpleegd en geïnformeerd bij alle te nemen beslissingen en vragen omtrent ecologie tijdens het project. De deskundige zal tenminste aanwezig zijn tijdens het ongeschikt maken van de verblijfplaatsen en het controleren op nog aanwezige vleermuizen, alsmede het plaatsen van verblijfplaatsen voor de steenmarter.

7.3 Ecologisch werkprotocol

In een ecologisch werkprotocol staat in het kort omschreven welke maatregelen getroffen worden om effecten op beschermde soorten te voorkomen. Ook staat erin hoe te handelen als deze effecten toch optreden. Dit werkprotocol wordt door een begeleidend ecooloog opgesteld en moet op de locatie aanwezig zijn en bij de betrokken werknemers bekend zijn. De activiteiten moeten aantoonbaar volgens dit protocol worden uitgevoerd. Alle bevindingen gedurende het project worden door de ecooloog bijgehouden in een logboek en na afronding van de werkzaamheden gestuurd naar het bevoegd gezag.

8. Alternatieven

Alternatieve locaties

Alternatieve locaties voor de sloop zijn niet aan de orde; sloop is altijd locatie gebonden.

Alternatieve inrichting

In de nieuwbouw zal de dilatatievoeg weer worden hersteld met toegang tot de spouw, zodat deze weer toegankelijk wordt voor vleermuizen. Daarnaast zullen er extra vleermuisvoorzieningen (profilering in de houten gevels en open stootvoegen) elders in de nieuwbouw gerealiseerd worden. Voor de steenmarter zullen marter-takkenhopen worden aangeboden in het Coehoornpark. Dit vleermuisvriendelijk en steenmartervriendelijk inrichten zijn alternatieve inrichtingen.

Alternatieve werkwijze

De werkwijze zoals omschreven in hoofdstuk 7 is het meest gunstig voor de beschermde soorten gewone dwergvleermuis en steenmarter. Er is geen wijze van uitvoering mogelijk waarbij de verblijfplaatsen in het wooncomplex behouden blijven en tegelijk gesloopt kan worden.

Alternatieve planning

De werkwijze is afgestemd op de ecologie (jaarritme) van de vleermuizen en de kwetsbare periode van de steenmarter, zodat er zo min mogelijk schade voor deze soorten zal ontstaan. Een andere planning waardoor minder verstoring en schade optreedt is niet mogelijk.

9. Staat van instandhouding

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is een van de meest algemeen voorkomende vleermuizen in Nederland. De soort staat niet op de rode lijst. Het is een cultuurvolger die jaarrond gebruik maakt van gebouwen. Landelijke populatietrends lijken stabiel. Daarom wordt de staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis op landelijk niveau als gunstig beschouwd (BIJ12, 2017). Ook in Arnhem is de gewone dwergvleermuis een algemene soort (NDFF).

In Gelderland lijkt de populatieomvang van de gewone dwergvleermuis niet veel te veranderen, maar of deze stabiel is of afneemt is onbekend (van Norren, 2019). Daarom is in Gelderland de staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis onbekend. Toch lijkt het voorkomen van deze soorten in Gelderland gelijk te zijn aan het landelijk beeld. Belangrijke verblijfplaatsen met grote aantallen (kraam- en massawinterverblijfplaatsen) lijken zich vooral in grote, slecht geïsoleerde gebouwen te bevinden. Bekende voorbeelden hiervan zijn grote, meestal oudere school-, flat- en kantoorgebouwen. Het is een categorie gebouwen die vanuit landelijk beleid in hoog tempo worden gerenoveerd of gesloopt. De staat van instandhouding staat daarom in stedelijk gebied mogelijk onder druk. De informatie die voorhanden is laat zien dat er tot nog toe geen indicaties zijn voor sterke verandering.

In het project omtrent de wijk Coehoorn wordt rekening gehouden met de instandhouding van vleermuizen. Door het nemen van gepaste maatregelen, inclusief mitigatie, het herstel van de verblijfplaats in het appartementencomplex te Nieuw Plein 1B en extra permanente verblijfplaatsen in het ontwerp mee te nemen wordt de lokale staat van instandhouding gewaarborgd en verbeterd.

Steenmarter

De staat van instandhouding wordt zowel op plaatselijk, regionaal en landelijk niveau als gunstig beschouwd. De steenmarter staat niet op de Nederlandse Rode Lijst. De soort laat al jaren lokaal, regionaal en landelijk een stijgende trend zien. De steenmarter is overal in zijn verspreidingsgebied sterk in aantal toegenomen en is nog steeds aan een landelijke opmars bezig richting de westelijke provincies.

De sloop zal naar verwachting niet leiden tot verlies van leefgebied van de steenmarter. Foerageergebied blijft behouden. Er zal enkel een potentiële verblijfplaats verloren gaan, waarvoor twee alternatieve verblijfplaatsen worden aangeboden. Ook na afronden van de werkzaamheden blijft het functioneel leefgebied van de soort behouden.

Bronnen

Rapporten

- Ekoza B.V., 2019. Quickscan Coehoorn, Arnhem. Projectnummer 19.164
- Ekoza B.V., 2020. Nader Onderzoek Coehoorn, Arnhem. Projectnummer 20.052
- Schipper Bosch, 2021. Kiek Duidan! Visie en Schetsontwerp Coehoorn plot 3

Literatuur

- Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging (2017) Vleermuisprotocol 2017, maart 2017. www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdiervereniging.nl
- Norren, van E. (red.), 2019. Staat van instandhouding Gelderland. Factsheets voor 24 soorten in Gelderland. Rapport 2019.09. Zoogdiervereniging, Nijmegen.
- S. Broekhuizen, D. Klees & G. Müskens (2010) De steenmarter: leefwijze, verspreiding & relatie mens en dier. KNNV, Utrecht.
- A. Kaper & G. Müskens (2006) Steenmarters in en rond het huis. Stichting Landschapsbeheer Gelderland, Rozendaal.
- Bouwens, S. (2017). Handreiking Kleine Marters in relatie tot soortbescherming. Provincie Noord-Brabant

Websites

- <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/>
- <https://wetten.overheid.nl/BWBR0038668/>
- www.google.nl/maps
- www.openstreetmap.org
- www.vivara.nl
- www.vivarapro.nl
- www.zoogdiervereniging.nl